

Rakentavan yhteiskunnallisen keskustelun toteuttaminen verkkokeskusteluna

Tämä materiaali on lisensoitu Creative Commons Nimeä-JaaSamoin 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä.

Kirjoittanut: Anne Ilvonen ja Marion Fields, Opintokeskus Sivis

Tässä koulutuskuvauksessa kerrotaan, miten Erätauko -menetelmää voidaan hyödyntää myös digitaalisesti järjestettävissä koulutuksessa syventämään koulutuksen yhteiskunnallisia sisältöjä tai tuomalla sisältöön mukaan esimerkiksi ajankohtaisia yhteiskunnallisia näkökulmia.

Erätauko on tapa käynnistää ja käydä rakentavaa yhteiskunnallista keskustelua – mahdollisuus pysähtyä ja harkita asioita rauhassa. Erätauon avulla voit tuoda eri lähtökohdista tulevia ihmisiä käymään tasavertaista keskustelua ja saat osallistumaan myös heidät, jotka herkästi jäävät keskusteluiden ulkopuolelle.

Etätauko on Erätauko verkossa

Erätauko-dialogimenetelmän on katsottu sen kehittämistä asti soveltuvan sekä kasvatusten tapahtuvaan keskusteluun että verkkokeskusteluihin silloin, kun ne tapahtuvat kirjallisesti. Koronaepidemian myötä heräsi tarve kehittää niiden rinnalle myös videoyhteyksiä hyödyntävä Etätauko-malli. Periaatteessa keskustelu noudattaa Etätauossa Erätauon kaavaa ja pelisääntöjä. Erätauko-säätiön ohjeistukset Etätaukojen vetäjille ovat seuraavat:

- Valmistele hyvin
- Kuuntele toisia
- Kysy hiljaisilta
- Ole läsnä, keskity hetkeen
- Älä ole ylimielinen

- Yritä ymmärtää toisia parhain päin
- Ole aina rehellinen

Kun suunnittelet koulutustasi verkkoon ja hyödynnät koulutuksessa jotain webinaarityökaluja, varaa rohkeasti aikataulusta noin tunti aikaa opiskelijoiden yhteiselle keskustelulle Erätauon hengessä! Keskustelun aihevalinnan avulla voit syventää koulutuksesi teemaa juuri yhteiskunnallisesta näkökulmaa tukevaksi ja voit käydä keskustelua esimerkiksi lähidemokratiaan ja -ympäristöön vaikuttamisesta, kestävän kehityksen ja ekososiaalisen sivistyksen teemoista tai vaikkapa opiskelijoiden omista näkemyksistä yhteiskunnassa juuri nyt esillä oleviin ilmiöihin.

Kasvokkain toteutettu Erätauko-keskustelu sopii parhaiten 6-25 ihmiselle, verkossa toteutettu Erätauko kannattaa suunnitella maksimissaan 10 ihmiselle, jotta kaikki saavat riittävästi tilaa keskustella. Voit halutessasi jakaa isomman määrän opiskelijoita vaikkapa pienempiin Erätauko-ryhmiin, jos koulutuksessasi on enemmän kuin 10 ihmistä.

Paikan päällä toteutetun keskustelun aikana pyritään istumaan kasvotusten piirissä. Verkon välityksellä toteutetussa keskustelussa olisi tärkeää, että osallistujat pitäisivät kamerat päällä ryhmään kuulumisen ja avoimuuden tunteen lisäämiseksi. Keskustelulla tulee olla ohjaaja, joka pitää huolta keskustelun rakentavasta ja tasavertaisesta ilmapiiristä. Tukea keskusteluun saat Erätauon Rakentavan keskustelun pelisäännöistä:

<https://www.eratauko.fi/tyokalu/keskustelun-ohjauskortit/>

Kun lähdet suunnittelemaan Erätauko-keskustelua osaksi koulutustasi, tutustu aluksi keskustelun yleiseen valmisteluun: <https://www.eratauko.fi/tyokalu/aloita-valmistele-ja-kutsu/>. Keskustelusta on tärkeä tehdä muistiinpanoja, jotta kaikki näkemykset tulevat esille. Tämän vuoksi keskustelussa on aina hyvä olla vetäjän lisäksi kirjuri.

Digitaalisen 60-90 minuuttia kestävän Erätauon kulku:

- Osallistujat ohjataan linjoille noin 15 minuuttia ennen tapaamista testaamaan ääni- ja kamera-asetukset.

Keskustelun eteneminen

- Aloitus 5 min.
Esittelykierros: nimi (osallistujien ei tarvitse kertoa taustojaan laajemmin)
- Keskustelun pelisäännöt 5 min.
Käydään läpi rakentavan keskustelun säännöt suullisesti. Pelisäännöt olisi hyvä jakaa

osallistujille myös linkin välityksellä joko ennen keskustelua tai sääntöjen läpi käymisen yhteydessä: <https://www.eratauko.fi/tyokalu/rakentavan-keskustelun-pelisaannot/> 5 min.

- Lyhyt alustus keskusteltavasta aiheesta 5-10 min.
Valmistele lyhyt puheenvuorosi huolella. Käytä mielellään kiinnostavasti kuvitettua tiivistä PowerPoint-esitystä oman puheesi tukena, jotta osallistujien huomio keskittyy asiaan. Avaa keskustelun aihetta innostavasti, pyri olemaan selkeä ja vältä vieraiden termien käyttöä. Halutessasi voit näyttää alustuksen myös videona.
- Omien ajatusten ylös kirjaaminen 2-3 min.
Pyydä osallistujia kirjaamaan parin minuutin ajan omia kokemuksiasi käsiteltävästä aiheesta: Esimerkiksi miten käsiteltävä aihe on näkynyt osallistujan omassa elämässä ja millaisia tunteita se on herättänyt ja millaisia vaikutuksia sillä on ollut.
- Keskustelukierros 20 min
Kaikki osallistujat nostavat esille asioita, joita ovat kirjanneet ylös, puheenvuorot voivat liittyä myös toisten esille nostamiin asioihin. Vetäjä huolehtii, että jokaisella on tilaa kertoa omista kokemuksistaan ja hän myös auttaa pitämään keskustelun arkikielisenä pyytämällä avaamaan vaikeat termit. Vinkkejä keskustelun vetämiseen:
<https://www.eratauko.fi/tyokalu/parhaat-ohjaustoimet/>
- Kirjuri esittelee keskustelussa esille tulleita asioita 5 min + mahdollinen jatkokeskustelu 5 min.
Mitä asioita on tullut esille – saman ja erisuuntaisia asioita. Onko joku esille nostettu asia sellainen, josta osallistujat haluaisivat keskustella enemmän, tai liittyä siihen/jatkaa siitä, mistä on jo keskusteltu?
- Lisäkysymys 5 min.
Voit esittää tässä kohtaa vielä jonkun täydentävän kysymyksen, joka ei ole aiemmin noussut esille keskustelussa, mutta johon toivot osallistujien ottavan vielä kantaa.
- Oivallukset 3 min
Osallistujat kirjaavat pienen hetken, mitä ovat oivaltaneet tämän keskustelun aikana: Mitä otat mukaan tästä keskustelusta omaan elämäsi/käynnissä olevaan koulutukseen tms.
- Yhteenvedo 10 min.
Olemmeko keskustelleet oikeista asioista? Tulisiko meidän keskustella näistä asioista lisää jossain toisessa tilanteessa. Kenen muiden pitäisi keskustella näistä asioista? Sovitaan toimenpiteen, miten ryhmän kanssa jatketaan eteenpäin.

Kokemuksia ja kehittämideoita

Opintokeskus Sivis on käyttänyt digitaalista Erätauko-menetelmää koronakriisin aikana fasilitoimalla keskusteluja ”Elämää poikkeusajan Suomessa”. Näihin ohjeisiin liittyen virtuaalisista Etätauko-kokemuksesta nousi seuraavia havaintoja:

- Verkon päästä osallistuminen sopii joillekin ihmisille jopa paremmin kuin kasvotusten oleminen, mutta suurimmalle osalle verkko jäykistää keskustelutilannetta.
- Vetäjän tulee olla hyvin valmistautunut myös siihen, että keskustelu ei etene luontaisesti vain niin, että ihmiset haluaisivat tarttua edellisen puhujan sanomiseen. Ohjaajan tulee kuunnella tarkkaan osallistujilta nousevia teemoja ja/tai muotoilla lisäkysymyksiä jo ennakoon.
- Hiljaisuuden ja epävarmojen hetkien sietäminen on vetäjälle tärkeää siitakin syystä, että monissa sovelluksissa tulee viivettä. Keskustelua ei myöskään saa helposti soljumaan samalla tavalla kuin kasvokkain.
- Koska kaikkien ääni ei kuulu yhtä hyvin ja koska yhteisymmärryksen rakentaminen verkon yli on haastavampaa kuin kasvokkain, vetäjän tulee summata, pyytää puhujilta täsmennyksiä ym. useammin kuin kasvokkaisessa dialogissa.
- Verkossa on myös helpompi olla hiljainen. Kun osallistujia ei ole liikaa (maksimina 10 osallistujaa), vetäjä huomaa hiljaiset helpommin. Pakottaa ei silti saa, osallistujalle voi olla entistä ahdistavampaa kuin kasvokkain, jos häntä maanitellaan keskusteluun.
- Keskustelu lähtee hitaammin käyntiin kuin livenä. Koska tilanne on kuitenkin intensiivinen, kesto on syytä rajoittaa. 60 minuuttia on varsin hyvä kesto, tilaisuus saisi kestää korkeintaan 90 minuuttia.
- Keskustelijoita on hyvä pyytää laittamaan puhelin äänettömälle ja sulkemaan koneeltaan erilaiset sovellukset.
- Kannattaa sopia etukäteen mm. chatin käyttö, jos sellainen on sovelluksessa, jota käytetään. Chatiin voi helposti syntyä keskustelun sivupolkuja, joten sitä kannattaa hyödyntää mahdollisimman vähän. Keskustelun pieni loppupohdinta toimi hyvin chatissa.
- Kannattaa sopia heti alussa, miten puheenvuoro pyydetään ja miten puheenvuoro päätetään, ettei tule päälle huutelua. Toimivaksi osoittautui se, että puheenvuoro pyydettiin viittaamista kuvaavalla kuvakkeella ja puheenvuoro lopetettiin sanan loppu.

Lisätietoja Erätauco-menetelmästä löydät Erätauco-säätiön sivuilta:

<https://www.eratauco.fi/>

Voit jakaa omia kokemuksiasi Erätauko-keskustelujen pitämisestä tai kuulla ajankohtaista tietoa Erätauko-menetelmästä liittymällä Facebookissa Erätauko – Rakentavan dialogin käynnistäjät ryhmään.

Rakentavan keskustelun pelisäännöt:

- Kuuntele toisia, älä keskeytä tai käynnistä sivukeskusteluja.
"Jokaisella täytyy olla mahdollisuus rauhassa kertoa omista näkemyksistään. On tärkeää, että emme keskeytä toisiamme emmekä supise vierustoverin kanssa."
- Liity toisten puheeseen ja käytä arkikieltä.
"Dialogissa on tavoitteena, että yritämme liittää omat sanomisemme siihen, mitä toiset ovat tuoneet esiin keskustelussa. Pyritään puhumaan arkikielisesti ja välttämään erikoistermejä."
- Kerro omasta kokemuksesta. "Jotta voimme ymmärtää paremmin käsiteltävää asiaa ja toisiamme, niin on hyvä puhua omista kokemuksista. Tämä tarkoittaa, että kerrotaan toisille, mitkä asiat, tapahtumat ja tilanteet ovat vaikuttaneet omiin näkemyksiin."
- Puhuttele muita suoraan ja kysy heidän näkemyksiään.
"Yhteisen keskustelun muodostumista helpottaa, kun osoitamme sanamme toisille keskustelijoille, puhuttelemmme toisiamme ja kysymme suoraan toisten näkemyksiä."
- Ole läsnä ja kunnioita toisia sekä luottamuksen ilmapiiriä.
"Dialogissa on tärkeää, että keskitytään kokonaan toisiimme ja käsitellyn asian ymmärtämiseen. Kunnioitetaan ihmisten erilaisia näkemyksiä. Pidetään keskustelu luottamuksellisena, jotta jokainen voi puhua mahdollisimman vapaasti."
- Etsi ja kokoa. Työstä rohkeasti esiin tulevia ristiriitoja ja etsi piiloon jääneitä asioita.
"Dialogin on tarkoitus olla turvallinen tilanne, jossa voidaan myös käsitellä ristiriitoja. Lisäksi on tärkeää etsiä asioita, jotka syystä tai toisesta ovat jääneet huomaamatta. Lopuksi voimme tutkia, miten keskustelussa esiin tulleet näkökulmat liittyvät toisiinsa."